

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2024-219

8.3.2024

DNB Livsforsikring AS (Pensjon, Personal)

Ulykke

Håndball – målvakt – kneskade – aksept av risiko – ulykkesbegrepet - avtl. § 37.

Forsikrede, målvakt, pådro seg en kneskade under en håndballkamp. Skaden inntraff da motspilleren hoppet inn i målgården for å skyte, med den konsekvens at hun traff forsikrede. Foretaket avsto forsikredes krav og anførte at hendelsen var en ordinær del av spillets gang og innenfor den risiko forsikrede hadde akseptert ved å spille håndball. Saken reiste spørsmål om hendelsen var å anse som et ulykkestilfelle, slik dette var definert i vilkårene. Nemnda delte seg i et flertall og et mindretall hvor flertallet var enige i at hendelsen var å anse som et ulykkestilfelle. Flertallet viste bl.a. til avtl. § 37 og forbrukeravtaledirektivet og bemerket at målestokken for om et avtalevilkår er tilstrekkelig klart og forståelig, er en objektiv vurdering av hvordan vilkåret fremstår for en alminnelig opplyst, oppmerksom og informert forbruker. Etter flertallets syn måtte bestemmelsen i avtl. § 37 første ledd pkt. 3 tillegges vekt ved den nærmere fortolkningen av ulykkesbegrepets innhold. Forsikrede ble gitt medhold.

Saksfremstilling

Forsikrede pådro seg en kneskade, da hun stod som målvakt under en kamp desember 2022.

Forsikrede oppsøkte legevakt samme dag som hendelsen skjedde. Det ble tatt MR av kneet som påviste totalt ruptur i fremre korsbånd og skade på medial menisk. Forsikrede opererte fremre korsbånd og mediale og lateral menisk, og har senere vært gjennom ytterligere to operasjoner.

I skademeldingen datert 23.2.23 til foretaket er hendelsesforløpet beskrevet slik

Spilte håndballkamp for (...) i (...). Er målvakt. Etter ca 20 minutter inn i første omgang kommer motspiller (venstre bakspiller, på min høyre side) hoppende inn i målgården for å skyte mot mål. Jeg tar ett lite skritt ut fra mål og løfter høyre fot og begge hender. Motspilleren klarer ikke stoppe og snubler inn i meg mens jeg står fast på venstre fot. Dette skjer inne godt inne i målgården og er ikke å regne som noe man må regne med at skjer under kamp da motspilleren snubler inn i meg. I det hun treffer meg kjenner jeg tre knepp i kneet og detter sammen (...).

Forsikrede sendte 13.4.23 foretaket dokumentasjon på at et annet foretak hadde erkjent ansvar og utbetalt invaliditetserstatning.

Foretaket avsto forsikredes krav 17.4.23, under henvisning til at hendelsen ikke er å anse som et ulykkestilfelle i vilkårenes forstand.

Forsikrede har i det vesentligste anført at hun har vært utsatt for en ulykkesskade. Slik hendelsesforløpet er beskrevet, viser det at skaden var forårsaket av en plutselig ytre, fysisk begivenhet i form av at en motspiller kom hoppende inn målgården og traff henne mens hun stod som målvakt. Forsikrede har anført at dette ikke kan anses som en ordinær del av spillets gang, og at det heller ikke er noe "vi signerer på eller står skrevet i vår håndballisens fra (...)". Forsikrede har vist til en masteroppgave fra 2021, skrevet på Norges Idrettshøgskole, som tok for seg forsikringsregistrerte håndballskader. Det er anført at statistikken tilsier at man ikke kan si "at man

må regne med å bli skadet som håndballspiller, ei heller er den en risiko at man aksepterer ved å spille håndball". Forsikrede har også vist til et annet studie fra 2020 som hun mener viser at det skjer flere skader i det "vanlige" livet enn på håndballbanen. Videre har forsikrede anført at foretakets tvil knyttet til egen vurdering burde kommet forsikringstaker til gode, slik vanlig praksis i det norske rettssystemet tilsier.

Foretaket har i det vesentligste anført at det ikke foreligger en ulykke i henhold til forsikringsvilkårene. Etter foretakets oppfatning er det ikke sannsynliggjort at skaden skyldes en plutselig og uventet hendelse. Det er anført at skadehendelsen som forsikrede ble utsatt for, er å anse som en ordinær del av spillets gang og som en del av den risikoen man har akseptert ved å spille håndball. Foretaket har vist til at det ikke er uvanlig at en spiller hopper inn mot mål i forbindelse med håndballspill.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Spørsmålet er om hendelsen er å anse som et ulykkestilfelle, slik dette er definert i vilkårene.

Det er forsikringsvilkårene i avtalen mellom forsikringstakeren og foretaket som fastsetter hvilke hendelser som gir rett til utbetaling under forsikringen.

Kravstiller, altså forsikrede, har bevisbyrden. Det betyr at det er forsikrede som må sannsynliggjøre at vilkårene for utbetaling er oppfylt.

Forsikringen gjelder for ulykkesskade som inntreffer i forsikringstiden. I forsikringsvilkårene punkt 3.1 fremgår følgende:

Med ulykkesskade forstås skade på kroppen forårsaket av en plutselig ytre, fysisk begivenhet - ulykkestilfelle - som inntreffer i forsikringstiden.

Etter dette er spørsmålet om forsikrede har sannsynliggjort at skaden er "forårsaket av en plutselig ytre, fysisk begivenhet", det vil si et "ulykkestilfelle".

Utøvelse av idrett vil normalt innebære en økt risiko for skade, og ikke enhver skade oppstått ved idrettsutøvelse vil være en ulykkesskade i vilkårenes forstand. Nemndspraksis viser at en rekke skadesituasjoner faller utenfor, tydeligst er skadetilfellene som alene skyldes egen kroppsbevegelse, se bl.a. avgjørelse 2013-119 og 2020-533.

I FinKN-2024-53 pekte nemnda på to trekk ved nemndspraksis. For det første at avgjørelsene ofte har vært basert på konkrete vurderinger av detaljerte faktumbeskrivelser. Dette har ført til at det kan være vanskelig å utlede klare retningslinjer for hvordan ulykkesbegrepet skal forstås, noe som igjen skaper lite forutberegnelighet for forsikrede. For det annet at det synes å være et avvik mellom dagligtalens ulykkesbegrep, og hva som faktisk dekkes under en ulykkesdekning.

Finansklagenemnda Persons flertall, leder, Martinsen, Sandvik og Bjønness, er enige i at skaden er forårsaket av et ulykkestilfelle, men med delvis ulik begrunnelse. Det samlede flertallet vil bemerke:

Forbrukeravtaler med vilkår som ikke er individuelt forhandlet reguleres av avtaleloven § 37 første ledd. Der det er tvil om tolkningen av slike vilkår følger det av bestemmelsens pkt. 3 at vilkåret skal "tolkes til fordel for forbrukeren". Bestemmelsen trådte i kraft 1. januar 1995 og hadde sin bakgrunn i forbrukeravtale-direktivet 93/13 artikkel 5. Denne lyder slik:

I de aftaler, hvor alle eller nogle af de vilkår, der tilbydes forbrugeren, er i skriftlig form, skal disse vilkår altid være udarbejdet på en klar og forståelig måde. Hvis der opstår tvivl om et kontraktvilkårs betydning, gælder den fortolkning, som er mest gunstig for forbrugeren.

Den innbyrdes sammenhengen mellom klarhetskravet som oppstilles i første punktum og sanksjonsregelen i annet punktum kommer tydelig frem i direktivets fortale (avsnitt 20):

Formuleringene i avtalene bør være klare og forståelige. Forbrukeren bør ha en reell mulighet til å gjøre seg kjent med alle vilkårene, og i tvilstilfeller bør den tolkning som er mest fordelaktig for forbrukeren gjelde.

Direktivets klarhetskrav har et selvstendig innhold utover det som følger av det alminnelige klarhetskravet i norsk rett. I de prejudisielle avgjørelsene C-776/19 til C-782/19 (BNP Paribas), som gjaldt forbrukerdirektivets anvendelse på en låneavtale, oppsummerte EU-domstolen vurderingstemaet etter direktivets klarhetskrav slik i avsnitt 64 og 65:

Det nævnte krav skal derfor forstås således, at det ikke alene innebærer, at det pågældende vilkår skal være forståeligt for forbrukeren rent formelt og i sproglig henseende, men også, at en almindeligt oplyst, rimeligt opmærksom og velunderrettet gennemsnitsforbruger skal være i stand til at forstå dette vilkår og dermed til på grundlag af klare og forståelige kriterier at vurdere, hvilke potentielt alvorlige økonomiske følger et sådant vilkår kan få for dennes finansielle forpligtelser.

(...)

Dette indebærer bl.a., at aftalen klart skal beskrive, hvordan den mekanisme, som det omhandlede vilkår henviser til, konkret fungerer, og i givet fald forholdet mellem denne mekanisme og den, der er fastsat i andre vilkår, således at denne forbruger på grundlag af klare og forståelige kriterier sættes i stand til at vurdere, hvilke økonomiske følger aftalen kan få for vedkommende.

Målestokken for om avtalevilkåret er tilstrekkelig klart og forståelig etter direktivet, er etter dette en objektiv vurdering av hvordan vilkåret fremstår for en alminnelig opplyst, oppmerksom og informert forbruker. Det er ikke tilstrekkelig at vilkårene er grammatisk forståelige. Vilårene må også sette forbrukeren i stand til å forstå sammenhengen og konsekvensen de kan ha for han. Etter flertallets syn må bestemmelsen i avtl. § 37 første ledd pkt. 3 tillegges vekt ved den nærmere fortolkningen av ulykkesbegrepets innhold.

Leder og Martinsen bemerker:

At den såkalte fotballspillerdommen inntatt i Rt-2006-1642 er veiledende for hvordan ulykkesbegrepet er å forstå når en skadehendelse har inntruffet i forbindelse med idrettsutøvelse, jf. 2024-1642. Førstvoterende i dommen uttaler:

Hva som må anses plutselig og uventet vil måtte bedømmes ut fra i hvilken sammenheng hendelsen finner sted. Mens det å skli, falle eller bli dyttet overende, i en rekke sammenhenger har vært ansett tilstrekkelig til å tilfredsstille lovens krav, vil slike hendelser klart nok ligge innenfor rammen for arbeidet til en profesjonell fotballspiller. Dette innebærer en form for relativisering av kravet til ulykkeshendelse. Den ordinære utførelse av arbeidet, herunder sammenstøt med motspillere, vil selv om de fører til skade, normalt ikke kunne anses som yrkesskade. Spørsmålet er hvor vesentlig avviket fra det ordinære må være for at en arbeidsulykke foreligger (avsnitt 36).

Videre viser førstvoterende til hvordan Trygderetten har oppsummert sin praksis om idrettsskade, hvor det legges vekt på

hvilken risiko det er ved den skadeutløsende aktivitet, i hvilken grad aktiviteten inngår i den skadedes vanlige arbeidsoppgaver, hvilken kontroll vedkommende hadde med situasjonen, involvert hastighet og kraft, om vedkommende faller, og hva skadens art kan fortelle om hendelsesforløpet (avsnitt 38).

Etter førstvoterendes oppfatning er dette en "dekkende beskrivelse av de hovedelementer som normalt vil inngå ved avgjørelsen av om det foreligger en arbeidsulykke", jf. avsnitt 39. Uttalelsene gjelder arbeidsulykkesbegrepet, men må anses relevante også for fastleggelsen av ulykkesbegrepet i sin alminnelighet.

Ved vurderingen av om det foreligger en plutselig ytre begivenhet, er det i nemndspraksis lagt til grunn at det må stilles små krav til den ytre begivenheten, men at det må ha vært noe i den ytre

situasjonen som har utviklet seg på en uventet måte – og at det er dette "noe" som førte til skaden, jf. blant annet FinKN 2018-475, 2018-282, 2017-632, 2017-195, 2017-181, 2016-390. Når man foretar denne vurderingen, har det betydning hvilken risiko man har utsatt seg for.

I tråd med nemndas uttalelser om betydningen av relativiseringen i FinKN 2024-53 legger leder og Martinsen i denne saken til grunn at vurderingsmomentene i fotballspillerdommen (avsnitt 38) innebærer at flere skadehendelser må anses som ulykkeshendelser, og færre skadehendelser må anses som ordinære når det er tale om breddeidrett, enn der det er tale om profesjonelle yrkesutøvere.

Det bemerkes at vilkårene definerer ulykkesskade som skade forårsaket av "en plutselig ytre, fysisk begivenhet". Leder og Martinsen legger til grunn at det kreves at skaden har oppstått etter en plutselig og uventet hendelse. Dette gjelder generelt for ulykkesforsikringer, uavhengig av om vilkårene spesifikt krever at hendelsen må ha vært "uforutsett" e.l., jf. Rt-1988-394 og Rt-1985-156.

I aktuelle sak fremgår hendelsesforløpet av skademeldingen av 23.2.23:

Spilte håndballkamp for (...) i (...). Er målvakt. Etter ca 20 minutter inn i første omgang kommer motspiller (venstre bakspiller, på min høyre side) hoppende inn i målgården for å skyte mot mål. Jeg tar ett lite skritt ut fra mål og løfter høyre fot og begge hender. Motspilleren klarer ikke stoppe og snubler inn i meg mens jeg står fast på venstre fot. Dette skjer inne godt inne i målgården og er ikke å regne som noe man må regne med at skjer under kamp da motspilleren snubler inn i meg. I det hun treffer meg kjenner jeg tre knepp i kneet og detter sammen (...).

Forsikrede var 30 år på skadetidspunktet, og spilte håndballkamp i tredje divisjon. Håndball er en kontaktsport der hurtighet, kraft og kroppskontakt en naturlig del av idretten, og derav kan det også oppstå en del skader.

Det er på det rene at forsikrede fikk en alvorlig korsbånd- og meniskskade som følge av sammenstøtet med motspilleren. Det er ingen opplysninger om at forsikrede på forhånd hadde en medfødt svakhet eller slitasjeskader i knærne. Det legges til grunn et hendelsesforløp der sammenstøtet med motspiller har vært med en hastighet og kraft som kan medføre skadens art. At en motspiller kommer hoppende inn i målgården for å skyte mot mål, anses å være innenfor det vanlige spillet i en håndballkamp i breddeidretten. Ethvert sammenstøt med motspiller faller ikke av den grunn utenfor ulykkesbegrepet. Forsikrede i denne saken hadde ikke noen kontroll på situasjonen, herunder motspillerens hastighet og kraft, som var av en slik karakter at sammenstøtet ledet til en alvorlig skade. Det forhold at motspilleren snubler er med på å understreke det uoversiktlige i situasjonen. Etter en konkret vurdering finner leder og Martinsen at den aktuelle skadehendelsen ikke kan anses å ligge innenfor den normalrisiko som følger av aktiviteten, og som det forutsettes at forsikrede var kjent med og har akseptert. I vurderingen er det lagt vekt på at aktuelle hendelse er av en slik karakter at den må anses som ulykke etter en gjennomsnittlig forbrukers forståelse av vilkårene, jf. avtl. § 37 første ledd nr. 3.

Sandvik og Bjønnes har følgende merknad:

En gjennomsnittlig forbrukers forståelse av vilkåret omfatter ikke at hendelsen i tillegg må være "uventet", da dette ikke fremgår av ordlyden. Det kan heller ikke innfortolkes betraktninger om aksept av risiko ved å se hen til arbeidsulykkebegrepet. Slik Sandvik og Bjønnes ser det vil en forbrukers forståelse av vilkåret anvendt på sakens faktum lede til at det foreligger en ulykke. Etter avtaleloven § 37 første ledd nr. 3, jf. forbrukeravtaledirektivet artikkel 5, skal standardvilkår som ikke er individuelt forhandlet være forståelige for en alminnelig forbruker. Der det foreligger tolkningstvil mellom ordlyden og andre kilder, skal den mest forbrukervennlige tolkningen legges til grunn.

Mindretallet, Giertsen, bemerker:

Etter mindretallets syn gir ikke § 37 (1) nr. 3 grunnlag for en slik særskilt forståelse som flertallet gir uttrykk for. Det vises særlig til lovens forarbeider;

Som påpekt innebærer bestemmelsen for dette området en lovfesting av den alminnelige "uklarhetsregelen" i norsk rett. Lovfestingen skjer som følge av direktivets uttrykkelige regel i artikkel 5 annet punktum. Det må derfor advares mot å trekke slutninger fra denne bestemmelsen i forhold til alminnelig norsk avtalerett. Bestemmelsen innebærer ikke noen generell tilsidesettelse av andre, ulovfestede tolkningsregler i forhold til uklarhetsregelen.

Bestemmelsen kommer til anvendelse bare hvis det er *tvil* om tolkningen av et avtalevilkår som ikke er individuelt forhandlet. Hvis en klar tolkning av det aktuelle vilkåret fremkommer ut fra ordlyden, eventuelt supplert med andre tolkningsmomenter, gir bestemmelsen ikke grunnlag for i denne sammenheng å ta særlig hensyn til forbrukerens interesser

Mindretallet mener at fast og konsistent retts- og nemndspraksis innebærer at det foreligger andre tolkningsmomenter som medfører at avtalelovens § 37 (1) nr. 3 ikke kommer til anvendelse, slik forarbeidene omtaler. Det foreligger kun en enkeltstående nemndavgjørelse som taler for en kursendring, utover dette må praksis og forståelsen av vilkåret i denne type saker anses for å være langvarig og konsistent. Lovendringen fra 1995 kan ikke forklare kursendringen som flertallet legger til grunn.

Det er sikker rett i Norge at forsikringsavtaler skal tolkes objektivt, herunder forsikringsavtaler i forbrukerforhold, se særlig HR-2020-1262 avsnitt 28 med videre henvisninger;

(28) Forsikringsavtaler må tolkes objektivt og ut fra en naturlig språklig forståelse, jf. Rt-1997-1807 på side 1813, Cigna-dommen. Også forsikringsavtaler i forbrukerforhold må tolkes slik, jf. Rt-2014-379 avsnitt 16. Det fremgår av Cigna-dommen at forsikringens formål kan trekkes inn ved tolkningen. Og dersom det er tvil om forståelsen av forsikringsvilkårene, «må uklarheten normalt gå ut over selskapet» – den såkalte uklarhetsregelen.

Avtalelovens § 37 (1) nr. 3 hadde sin någjeldende ordlyd da alle de angitte dommene fra Høyesterett ble avsagt.

I fotballspillerdommen (avsnitt 36) bygger Høyesterett på en form for aksept av risiko-betraktninger når førstvoterende uttaler at det skal skje en "relativisering av kravet til ulykkeshendelse", og at spørsmålet er "hvor vesentlig avviket fra det ordinære må være for at en arbeidsulykke foreligger". Ved fastleggelsen av hvilket avvik som kreves, innebærer dommen etter mindretallets syn, at en må ta hensyn til at det i aktuelle sak ikke er tale om en profesjonell fotballspiller, men en voksen (30 år) som på fritiden driver med breddehåndball. Relativisering innebærer at ulykkesbegrepet må forstås videre når det er tale om breddeidrett, enn når det er tale om profesjonelle yrkesutøvere. Forskjellen kommer tydelig frem i vurderingsmomentene som førstvoterende oppstiller for vurderingen, jf. avsnitt 38. Mindretallet er sånn sett enig med leder og Martinsen i at det må skilles mellom profesjonell- og amatøriddrett, men det er ikke rettslig grunnlag for en så omfattende kursendring som de ser ut til å bygge på.

Ved vurderingen av om det foreligger en plutselig ytre begivenhet, er det i nemndspraksis lagt til grunn at det må stilles små krav til den ytre begivenheten, men at det må ha vært noe i den ytre situasjonen som har utviklet seg på en uventet måte – og at det er dette "noe" som førte til skaden, jf. blant annet FinKN 2018-475, 2018-282, 2017-632, 2017-195, 2017-181, 2016-390. Når man foretar denne vurderingen, har det betydning hvilken risiko man har utsatt seg for.

Forsikrede var 30 år på skadetidspunktet, og spilte håndballkamp i tredje divisjon. Håndball er en kontaktsport der hurtighet, kraft og kroppskontakt en naturlig del av idretten, og derav kan det også oppstå en del skader. Sammenstøtet med motspilleren kan dermed ikke i seg selv være

uventet.

Etter mindretallets syn kan ikke motspillerens hopp, og det forhold at hun snubler inn i forsikrede, sies å representere noe uventet. At en motspiller kommer hoppende inn i målgården for å skyte mot mål og snubler inn i målvakten, må etter mindretallets syn anses å være innenfor rammen av det vanlige spillet, også i en håndballkamp innenfor breddeidretten.

I motsetning til FinKN 2024-53 som gjaldt krav under en barneforsikring, gjelder herværende sak en ulykkesforsikring for voksne. Barneforsikringen dekket både skader og sykdommer, og den forsikrede var mindreårig (16 år).

Slik saken er opplyst finner ikke mindretallet at det foreligger et avvik fra det ordinære spillet, som innebærer at hendelsen må anses som ulykkeshendelse i vilkårenes forstand. Skadehendelsen må anses å ligge innenfor den normalrisiko som følger av aktiviteten, og som det forutsettes at forsikrede var kjent med og har akseptert.

Avgjørelsen er avgitt under dissens.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Forsikrede gis medhold.

Ved behandlingen deltok Kaja de Vibe Malling (leder), Tonje Giertsen (bransjerepresentant), Jon Einar Martinsen (bransjerepresentant), Borgar Sandvik (forbrukerrepresentant) og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).